

Нада Петровић

Архивска грађа о добровољцима у фондovima и збиркама Архива Југославије и бази података Инвентар

АПСТРАКТУМ: У прилогу су апострофирани фондови и збирке Архива Југославије у којима се налази архивска грађа о добровољцима и добровољачком питању, а чија су информативна средства у бази података Инвентар. Обухваћено је 12 фондова и збирки, пописане су све сигнатуре и дати текстови јединица описа у којима се налази архивска грађа о добровољцима. Овај рад олакшаће будућим истраживачима проучавање теме добровољаштва, јер је обухватио све фондове и збирке и њихове јединице описа о наведеној теми.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Архив Југославије, архивска грађа, добровољци, аграрна реформа, добровољачко питање, фондови и збирке, база података Инвентар, Министарство финансија КЈ, установе аграрне реформе КЈ.

Архив Југославије поседује 865 фондова и збирки, у количини од 25.000 дужних метара, а та грађа хронолошки обухвата период од 1918. до 2006. године. Велики број фондова и збирки има као информативно средство инвентаре, архивистичке или регистратурске пописе, и на тај начин доступни су истраживачима.

Читаоницу Архива, која са истраживачима ради од 1958. године до данас, посетило је око 14.000 истраживача. Истраживачи су различитих профила (историчари, новинари, универзитетски професори, студенти, пензионери, правници, економисти и други). Грађа се користи за различите потребе и у широком распону: од припрема дипломских радова, докторских дисертација, студија, монографија и разних публикација, до решавања имовинско-правних односа. Резултати истраживања фондова и збирки Архива уткани су у више од: 2.650 монографија, 700 доктората, 600 магистарских радова, преко 600 дипломских радова, стотине реферата, студија, чланака, фелтона. Документа Архива коришћена су за снимање знатног броја документарних емисија и у разне друге сврхе.

Теме интересовања истраживача архивске грађе су различите, али највише су експлоатисане о: геноциду и ратним злочинима; билатералним и међународним односима Југославије; односу државе и цркве; просвети и школству у Краљевини Југославији; аграрној реформи и колонизацији; историји КПЈ/СКЈ; омладинским радним акцијама; акционарским друштвима у Краљевини Југославији и др. Годинама се, између осталих, истражује архивска грађа о добровољцима, аграрној реформи, додели земље добровољцима, Панчевачком риту и другим сродним питањима.

Архивска грађа о добровољцима који су учествовали у Великом рату и добровољачком питању налази се у 12 фондова и збирки. Истраживање појединих тема, па и теме о добровољцима, олакшава база података *Инвентар*, у коју су унета 134 фонда и збирке чије је информативно средство инвентар. У Прилогу овог рада дати су називи фондова и збирки у којима постоји грађа о добровољцима, сигнатуре, као и текстови јединица описа.¹

Наводимо 12 фондова и збирки о добровољцима у бази података *Инвентар* у Архиву Југославије, у којој се налази 11 информативних средстава:

1. Народна скупштина Краљевине Југославије (72);
2. Установе аграрне реформе Краљевине Југославије (96);
3. Министарство финансија Краљевине Југославије (70);
4. Краљев двор (74);
5. Министарство иностраних послова Краљевине Југославије (334),
Политичко и Персонално одељење;
6. Носиоци златне и сребрне Карађорђевог звезде (није у бази података);
7. Посланство Краљевине Југославије у Француској – Париз (388);
8. Посланство Краљевине Југославије у Румунији – Букурешт (395);
9. Министарство унутрашњих послова Краљевине Југославије (14);
10. Збирка Милана Стојадиновића (37);
11. Збирка Јована Јовановића Пижона (80);
12. Министарство пољопривреде Краљевине Југославије (67).

Фонд *Народна скупштина Краљевине СХС/КЈ* (72) је архивистички обрађен и садржи 134 фасцикле и 97 књига. У фонду се налазе материјали о раду законодавног одбора Народне скупштине КСХС, закони из делокруга Министарства војске и морнарице: предлози Закона о добровољцима,

---

¹ У Прилогу, текстови о јединици описа дати су скраћено и обухваћени су само делови који се односе на добровољце.

(извештаји, измене и допуне тог Закона), материјали које је усвојио Одбор за проучавање законског предлога о добровољцима 1926–1928. Материјали са 92. редовне седнице Народне скупштине КСХ одржане 13. августа 1928. која је прихватила Закон о добровољцима, потврђен 31. августа 1928. Оригинал документ.²

Установе аграрне реформе Краљевине Југославије (96) је фонд који је настао спајањем девастиране архивске грађе Министарства за аграрну реформу³ и Министарства пољопривреде.⁴ Фонд садржи 46 фасцикле односно 4,5 дужних метара.

Архивска грађа у овом обједињеном фонду настала је од разних стваралаца који су се бавили питањима аграрне реформе и колонизације у Краљевини Југославији током 1919–1944. Ствараоци архивске грађе овог фонда су: Министарство за аграрну реформу Краљевине СХС 1919–1929, чији су послови укинута у првој половини 1929, а његови послови прешли у надлежност Министарства пољопривреде КСХС/КЈ. Унутар Министарства пољопривреде КЈ постојао је током 1929–1941. одсек Аграрне реформе. Послови аграрне реформе одвијали су се на подручју окупираног Баната и током рата 1941–1944. У осталим деловима окупиране Краљевине Југославије они су још 1941. године били обустављени.

Будући да је аграрна реформа и колонизација била једно од најважнијих питања у Краљевини СХС/Југославији, сачувани делови архивске грађе у овом фонду имају изузетан историјски значај. Овај фонд је годинама проучавао велики број истраживача и постоји огроман број научних радова о теми аграрне реформе и колонизације.

---

² АЈ-Народна скупштина КСХС/Краљевине Југославије (72)-32-128.

³ Аграрна реформа је било једно од централних унутрашњих питања Краљевине СХС. *Проглас Александра I Карађорђевића* од 24. децембра 1918 / 6. јануара 1919. представљао је основу за правно регулисање спровођења аграрне реформе у КСХС, што је започето доношењем *Предходних одредби за примену аграрне реформе* од 25. фебруара 1919. Указом регента Александра од 2. априла 1919. др Фрањо Пољак је постављен за министра аграрне реформе, а тај указ сматра се актом о оснивању Министарства КСХС за аграрну реформу. *Уредба о устројству Министарства за аграрну реформу* донета је 12. фебруара 1920. Ова Уредба је допуњена *Решењем о изменама у Уредби о устројству Министарства за аграрну реформу* од 28. фебруара 1921. Министарство за аграрну реформу престало је да постоји по *Закону о уређењу врховне државне управе* од 31. марта 1929. Гојко Маловић, Историјска белешка: *Установе аграрне реформе 1919–1941*. Библиотека информативних средстава Архива Југославије.

⁴ *Законом о уређењу врховне државне управе* од 31. марта 1929. престало је да постоји Министарство за аграрну реформу, па су послови аграрне реформе и колонизације прешли у надлежност Министарства пољопривреде. По том Закону генерал Петар Живковић, председник Министарског савета и министар унутрашњих послова К СХС, донео је *Уредбу о подели на одељења Председништва Министарског савета и министарстава* од 19. априла 1929. По Уредби Министарство пољопривреде је имало пет одељења, међу којима је било и *Одељење за аграрну реформу*. Одељење је било надлежно за: ликвидацију великих посела у тзв. Северним крајевима, у тзв. Јужној Србији, Босни и Херцеговини и Далмацији, спровођење колонизације у јужним и северним крајевима К СХС, комасације и друго. *Исто*.

У фонду су најбројнији предмети Врховног повереништва аграрне реформе – Скопље са Главним аграрним повереништвом, који се односе на доделу земље добровољцима, насељеницима и месним аграрним интересентима. Предмети су сређени абecedним редом.

Најчешће коришћени документи овог фонда су спискови добровољаца који су добили земљу у Панчевачком риту решењем Министарства пољопривреде 62276/Via, са списковима оних добровољаца који су уведени у посед решењем Комисије у Петрограду бр. 6852/39. Ту су и спискови.

– Списак о додели земље добровољцима у Панчевачком риту према решењу Министарства пољопривреде бр. 62276/ Via/1939. године;

– Списак добровољаца који су уведени као супоседници у посед у тзв. Панчевачком риту и који је (списак) саставни део решења ове Комисије бр. 10954/39.

Списак садржи: име и презиме, одакле је особа, број добровољачког уверења, начелно решење Министарства (бр. 62276/ Via/1939. године).⁵

– Спискови аграрних субјеката надeљених са земљом у Панчевачком риту и који су индивидуално уведени у посед.

Архив Југославије годишње добија велики број захтева потомака добровољаца ради провере података о додели земље у Панчевачком риту.

Фонд *Министарство финансија Краљевине Југославије (70)* садржи 601 кутију грађе, 570 књига основне евиденције. Фонд обухвата архивску грађу за период 1918–1941, од оснивања ствараоца фонда. Министарство финансија је основано при првој влади Краљевине СХС 20. децембра 1918. Његове надлежности предвиђене су Уредбом Министарског савета КСХС од 25. фебруара 1919. Делатност Министарства финансија била је да предлаже државни буџет, стара се о стабилизацији динара, спречава и открива монополе и финансијске прекршаје.

Архивска грађа која се односи на добровољачко питање класификована је у неколико група: катастарски операти, триангулација, премер, комасација, реамбулација и омеђавање. Ту су и материјали о премери и парцелацији аграрног земљишта, а у вези са склапањем уговора аграрних интересената, добровољаца са цивилним геометрима.

---

⁵ Решење министра пољопривреде о Панчевачком риту гласи: „Министарство пољопривреде решењем / Via/1939. 26. септембра 1935. године сходно чл. 3 Закона о добровољцима од 31. августа 1928. Са изменама и допунама од 18. септембра 1930. РЕШАВАМ да се за аграрне сврхе одвојено земљиште у Панчевачком риту додели делом за економску 1937/38. и делом за 1938/39. годину добровољцима земљорадницима по приложеном списку, који је саставни део овог решења, а од редног броја 1 до 2412. позвати добровољце којег ће дана у горе наведеном року престати надлежној аграрној власти ради избора парцеле коцком и увођења у посед. Сва у списку наведена лица имају се о овом решењу појединачно изјаснити. Министар пољопривреде Св. Станковић“. АЈ-96-37-99.

Садржај јединице описа: Материјали (преписка, уговори, понеки краћи извештај и изузетно тужба Државном савету) о премеру и парцелацији аграрног земљишта највише у вези са склапањем и одобрењем уговора о премеру између цивилних геометара и аграрних интересената и **добровољца** или њихових измена и допуна. Постоји и материјал у вези са: раскидом уговора због неажурности и неправилног пословања цивилних геометара и захтевом да они кривично одговарају због злоупотреба; захтевима да премер врше државни органи; инспекцијом обављеног премера аграрног земљишта

Затим, јединице описа под називом: **Ослобађање од пореза** аутоколоништа, колоништа – оптаната и **добровољца**, странаца и разних организација.

У оваквим јединицама описа налазе се: материјали (молбе са уверењима у прилогу, решења, представке, записници, жалбе, пресуде и преписка) о појединачним захтевима колоништа – **добровољца** у Светском рату за привремено ослобођење од пореза на земљиште пошто су насељени по прописима Закона о аграрној реформи на подручју дунавске и савске финансијске дирекције. Грађа обухвата године 1935–1941.

Добровољачко питање је назив јединица описа које доминирају у фонду. Њихов садржај чине материјали у вези са достављањем на извршење решења Министарства пољопривреде о додели обвезница **добровољцима** (пошто им је то својство признато), уместо аграрне земље у смислу Уредбе о исплати 4% државних обвезница ратним добровољцима од 1938.⁶ Материјал је сређен по абедици презимена добровољаца и обухвата око 33 архивске кутије. Под називом *Добровољачко питање* су и правни прописи који су регулисали ово питање: Уредба, правилници и распис са примедбама, изменама и допунама о финансијској ликвидацији аграрне реформе на великим поседима; о обештећењу велепоседника за експроприсано земљиште; издавање 4% обвезница од стране Привилеговане аграрне банке које се амортизују откупом или путем извлачења у року од 30 година и наплати ануитета од аграрних субјеката и од државе по њеном дугу за насељење **добровољца**.

Идеја министра пољопривреде, била је, да новчаним средствима уместо земљом, задовољи добровољце, па је донета Уредба 1938. о издавању државних обвезница.

У оквиру фонда *Краљев двор* (74) у класификационим групама Канцеларија краља 1919–1941, Маршалат 1928–1940. и Управа двора 1918–1941, налази се у 6 кутија 8 јединица описа са документима о добровољцима. То су: документа о додели земље добровољцима у Војводини, Македонији, Косову и Метохији и осталим крајевима, молбе и

⁶ До 1938. остало јр неподмирено 7.989 добровољачких молби за доделу земље у Војводини пошто није више било довољно расположивог земљишта за деобу. *Три године владе Г. Д-р Милана Стојадиновића*, Београд, 1938, 200.

жалбе добровољаца по разним основама, а најчешће молбе за материјалну и новчану помоћ упућене краљу.⁷ Жалбе ратних војних инвалида односе се на њихов лош статус у држави и мале припадности.⁸

Из фонда Министарство социјалне политике и народног здравља Краљевине Југославије издвојен је део докумената који се односи на ***Носиоце златне и сребрне Карађорђевог звезде***. Документ је у виду формулара са насловом: Подаци ратника-бораца одликованих златним војничким орденом Карађорђевог звезде са мачевима, и исто за сребрну Карађорђеву звезду. Формулари садрже рубрике које су попуњавали ратни добровољци, њихови ратни другови или претпостављени, током 1934. и 1935. године.

Формулари су се попуњавали ради остваривања одређених припадности. Грађа је некомплетна. Попис носилаца сребрне Карађорђевог звезде, од А до Ш, садржи 443 имена. Попис носилаца златне Карађорђевог звезде, од А до М, садржи 505 имена. Овај посебан фонд добио је број 525. Међу бројним именима ратника носилаца златне и сребрне Карађорђевог звезде налазе се и добровољци у Великом рату: Аћим Ђуре Савић, Аћим Радишић, Бошко Пралица, Ђорђе Лукић, Ђорђе Џузовић, Ђуро Слеччевић, Иван Милосав Милуновић, Јован Раденковић, Крста Жарковић, Љубомир Стевана Поповић, Лука Марицки, Михајло Михе Пиштало, Михајло Павловић, Милутин Ристовић, Милутин Јована Мратинковић, Ђорђе Мучибабић, Перо Трифка Мучибабић, Павић Јована Отовић, Спасоје Ребић, Војислав Ристе Петровић.

У оквиру фонда ***Министарство иностраних послова Краљевине Југославије*** (334), архивска грађа о добровољцима налази се у 5 јединица описа и 4 архивске кутије. То су појединачна документа која су настала радом Политичког и Персоналног одељења МИП-а Краљевине СХС/КЈ 1918. и 1919. године, са називом јединица описа: Југословенски одбор, Војна питања, Министарство за социјалну политику у оквиру подгрупа: Кабинет министра иностраних послова, Захтеви за подршку у раду и помоћ државним организацијама и удружењима (захтеви за подршку и помоћ појединцима). У овом фонду у Персоналном одељењу МИП-а КЈ налази се персонални досије Милунке Савић, српске хероине Великог рата. Њен персонални досије чува се и у фонду: Државна хипотекарна банка (управа фондова) (125).

Архивска грађа фонда ***Посланство Краљевине Југославије у Француској – Париз*** (388) о добровољцима, налази се у Поверљивој архиви из 1919, а у оквиру јединице описа: о репартирању избеглица, добровољаца

⁷ Појединачне молбе добровољаца, чланова њихових породица, ратова 1867, 1877. и 1878. и Великог рата за материјалну и новчану помоћ. Нпр. молба Милосав Пјевовића, добровољаца, ратног инвалида са Солунског фронта – Његовом величанству краљу Срба, Хрвата и Словенаца Александру I, 4. маја 1929. АЈ-74-112-170.

⁸ АЈ-74-112-70-86.

и емиграната, затварању прихватних депоа у Француској и другим питањима.

Фонд *Посланство Краљевине Југославије у Румунији – Букурешт* (395) садржи грађу о издавању добровољачких уверења за Србе у Букурешту, о споменику добровољцима у Добруци, циркуларе МИП-а о добровољцима и друго.

У фонду *Министарство унутрашњих послова КЈ* (14) налазе се појединачне молбе добровољаца за решавање егзистенцијалних питања, везане за период непосредно после Великог рата.⁹

Збирка Милана Стојадиновића (37) садржи неколико докумената о добровољцима.

Збирка Јована Јовановића Пижона (80) је једна од највреднијих збирки које поседује Архив Југославије. Дигитализована је и у том облику доступна истраживачима. Збирка је значајна због богатства садржине архивских докумената и података о спољној политици Краљевине Србије, Великог рату, Краљевини СХС/Југославији. Документа о спољној политици Краљевине Србије потичу претежно из времена када је Јован Јовановић био у дипломатској служби у: Посланству у Лондону, Генералном конзулату у Скопљу, Конзулату у Приштини, посланствима у Бечу и Цетињу. За тему о добровољцима збирка је посебно значајна због преписке Јована Јовановића као српског посланика у Лондону у вези са организовањем и слањем добровољаца у Србију. Збирку је користио изузетно велики број истраживача и на основу ње настали су значајни научни радови.

Фонд *Министарство пољопривреде Краљевине Југославије* (67), већи део грађе инкорпоринан је у фонд Установе аграрне реформе Краљевине Југославије.

ПРИЛОГ

Информативна средства фондова и збирки и њихове јединице описана које садрже архивску грађу о добровољцима, у бази података *Инвентар*.

Народна скупштина Краљевине Југославије (72)

AJ-72-32-128

Класификациона група: Рад законодавног одбора Народне скупштине КСХС/КЈ,

⁹ Доброволац Прве српске добровољачке дивизије Димитрије Балабан из Босанске Костајнице моли да задржи трговачку радњу, коју је држао пре рата; Радивоје Прибић, доброволац из Петроварадина родом из Петрова Села, моли да му се одобри заступништво монопола дувана у Загребу 1919. године. AJ-14-37-117. У фонду се налази материјал о саслушањима репатрираца из Русије. AJ-14-162-578.

Закони из делокруга рада Министарства војске и морнарице

Назив јединице описа: Министарство војске и морнарице

Садржај јединице описа: Закон о добровољцима. Предлог Закона, извештаји одбора, измене и допуне и друго. Закон (оригинал). Године 1926–1928.

Установе аграрне реформе Краљевине Југославије (96)

AJ-96-2-10

Класификациона група: Министарство аграрне реформе Краљевине СХС

Назив јединице описа: Министарство аграрне реформе Краљевине СХС

Садржај јединице описа: Документи о бесплатном превозу колониста и њиховог живог и мртвог инвентара до места колонизације, на рачун Министарства за аграрну реформу. Решење и Правилник о кредитирању возарине насељеника. Спискови лица из Босне, Македоније и Хрватске за насељавање на Косову (Дреница, Обилић, Липљан, Приштина). Година 1922.

AJ-96-3-19

Класификациона група: Министарство аграрне реформе Краљевине СХС

Назив јединице описа: Министарство аграрне реформе Краљевине СХС/КЈ

Спискови добровољаца са подручја Аграрне дирекције у Сарајеву који су добили земљу; који су предали молбе Министарству за аграрну реформу; као и осталих којима треба доделити земљу. Округ: Сарајево; Бања Лука; Тузла; Травник; Бихаћ; Мостар. Година 1922. Врста документа: списак.

AJ-96-3-20

Класификациона група: Министарство аграрне реформе Краљевине СХС

Назив јединице описа: Министарство аграрне реформе Краљевине СХС/КЈ

Садржај јединице описа: Спискови добровољаца (месних и колониста) који су добили земљу на територији Жупанијског аграрног уреда у Вршцу. Година 1922. Врста документа: списак.

AJ-96-3-21

Класификациона група: Министарство аграрне реформе Краљевине СХС

Назив јединице описа: Министарство аграрне реформе Краљевине СХС/КЈ

Садржај јединице описа: Спискови добровољаца (месних и колониста) који су добили земљу на територији Жупанијског аграрног уреда у Суботици. Година 1922. Врста документа: списак.

AJ-96-4-22

Класификациона група: Министарство пољопривреде Краљевине Југославије

Назив јединице описа: Врховно повереништво аграрне реформе – Скопље са главним аграрним повереништвом – Скопље

Садржај јединице описа: Предмети о додели земље добровољцима, насељеницима и месним аграрним интересентима (презимена на А).

AJ-96-4-23

AJ-96-7-36

Исто. Предмети о додели земље добровољцима, насељеницима и месним аграрним интересентима (презимена на М).

AJ-96-7-37

Исто. Предмети о додели земље добровољцима, насељеницима и месним аграрним интересентима (презимена на Н).

AJ-96-8-38

Исто. Предмети о додели земље добровољцима, насељеницима и месним аграрним интересентима (презимена на О).

AJ-96-8-40

Исто. Предмети о додели земље добровољцима, насељеницима и месним аграрним интересентима (презимена на Р).

AJ-96-9-41

Исто. Предмети о додели земље добровољцима, насељеницима и месним аграрним интересентима (презимена од Сали-Станк.).

AJ-96-10-42

Исто. Предмети о додели земље добровољцима, насељеницима и месним аграрним интересентима (презимена од Стано. – Сул.).

AJ-96-11-43

Исто. Предмети о додели земље добровољцима, насељеницима и месним аграрним интересентима (презимена на Т).

AJ-96-11-44

Исто. Предмети о додели земље добровољцима, насељеницима и месним аграрним интересентима (презимена на У).

AJ-96-11-45

Исто. Предмети о додели земље добровољцима, насељеницима и месним аграрним интересентима (презимена на В).

AJ-96-11-46

Исто. Предмети о додели земље добровољцима, насељеницима и месним аграрним интересентима (презимена на З).

AJ-96-22-73

Класификациона група: Министарство пољопривреде Краљевине Југославије – Врховно повереништво аграрне реформе – Скопље са Главним аграрним повереништом – Скопље

Назив јединице описа: Министарство аграрне реформе Краљевине Југославије

Садржај јединице описа: Спискови парцела и азбучно-нумерички прегледи насељеника којима су додељене парцеле у општинама: прешевској, левосојској, жуинској, кленичкој, биљачкој, бујановачкој и бистреничкој.

AJ-96-23-74

Класификациона група: Министарство пољопривреде Краљевине Југославије – Савез аграрних заједница – Скопље

Назив јединице описа: Савез аграрних заједница – Скопље.

Садржај јединице описа: Спискови (контролница) издатих решења о привременом ослобађању од пореза насељеника у срезovima: вучитрнском, грачаничком, гњиланском, ђаковичком, источком, качаничком, неродимском, косовско-митровачком, пећком, подримском, подгорском, шарпланинском, дежевском, беранском, сјеничком и андријевичком.

AJ-96-24-75

Класификациона група: Министарство пољопривреде Краљевине Југославије – Савез аграрних заједница – Скопље

Назив јединице описа: Савез аграрних заједница – Скопље

Садржај јединице описа: Спискови (контролница) издатих решења о привременом ослобађању од пореза насељеника у срезovima: скопском, струмичком, прилепском, битолском, дојранском, ђевђелијском, велешком, крушевском, жеглиговском, доњо-полошком, радовишском, неготинском (на Вардару), мориховском, кочанском, кавадарском, овче-пољском, штипском, кумановском и прешевском.

AJ-96-37-99

Класификациона група: Министарство пољопривреде Краљевине Југославије

– Комисија за ликвидацију аграрне реформе – Петровград

Назив јединице описа: Комисија за ликвидацију аграрне реформе – Петровград – Панчевачки рит

Садржај јединице описа: Спискови добровољаца који су добили земљу у Панчевачком рити решењем Министарства пољопривреде бр. 62276/VI а од 26. септембра 1935, са списковима оних добровољаца који су уведени у посед решењем Комисије у Петровграду бр. 6852/39.

AJ-96-37-100

Класификациона група: Министарство пољопривреде Краљевине Југославије

– Комисија за ликвидацију аграрне реформе – Петровград

Назив јединице описа: Комисија за ликвидацију аграрне реформе – Петровград – Панчевачки рит

Садржај јединице описа: Списак добровољаца за које је издато решење Министарства пољопривреде да се наделе земљом у Панчевачком рити.

AJ-96-37-101

Класификациона група: Министарство пољопривреде Краљевине Југославије

– Комисија за ликвидацију аграрне реформе – Петровград

Назив јединице описа: Комисија за ликвидацију аграрне реформе – Петровград – Панчевачки рит

Садржај јединице описа: Списак добровољаца који су добили земљу у Панчевачком рити према специјалним решењима Министарства пољопривреде.

AJ-37-102

Класификациона група: Министарство пољопривреде Краљевине Југославије

– Комисија за ликвидацију аграрне реформе – Петровград

Назив јединице описа: Комисија за ликвидацију аграрне реформе – Петровград – Панчевачки рит

Садржај јединице описа: Спискови добровољаца који су уведени у посед у насељима I – VI у Панчевачком рити по решењу Комисије у Петровграду бр. 10957/39.

AJ-96-37-103

Класификациона група: Министарство пољопривреде Краљевине Југославије

– Комисија за ликвидацију аграрне реформе – Петровград

Назив јединице описа: Комисија за ликвидацију аграрне реформе – Петровград – Панчевачки рит

Садржај јединице описа: Списак аграрних субјеката (добровољаца и месних аграрних интересената који су индивидуално уведени у посед у Панчевачком рити).

AJ-96-37-104

Класификациона група: Министарство пољопривреде Краљевине Југославије – Комисија за ликвидацију аграрне реформе – Петровград.

Назив јединице описа: Комисија за ликвидацију аграрне реформе – Петровград – Панчевачки рит

Садржај јединице описа: Разни спискови добровољаца и месних аграрних интересената који су добили земљу у Панчевачком рити.

AJ-96-37-105

Класификациона група: Министарство пољопривреде Краљевине Југославије – Комисија за ликвидацију аграрне реформе – Петровград

Назив јединице описа: Комисија за ликвидацију аграрне реформе – Петровград – Панчевачки рит

Садржај јединице описа: Индивидуални спискови аграрних интересената са подручја Панчевачког рита о наплати водопловног доприноса за 1940–1941. годину.

AJ-96-38-108

Класификациона група: Министарство пољопривреде Краљевине Југославије – Комисија за ликвидацију аграрне реформе – Петровград

Назив јединице описа: Комисија за ликвидацију аграрне реформе – Петровград – Панчевачки рит

Садржај јединице описа: Разни материјали (земљишно-књижни распис у к. о. Борча; списак општинске деобе у Овчи; катастарске скице парцела Колонизационог фонда на територији Панчевачког рита).

Министарство финансија Краљевине Југославије (70)

AJ-70-50-98

Класификациона група: Катастар

– Културе, Класе и Премер земљишта, порез – земљарина

– Генерална дирекција, Одељење катастра и државних добара

Назив јединице описа: Ослобађање од пореза аутоколоништа, колоништа – оптаната и добровољаца, странаца и разних организација

Садржај јединице описа: Материјали (молбе са разним уверењима, тапијама, купопродајним уговорима, поседовним листовима, одлукама и ређе плановима и записницима, у прилогу, решења, извештаји, представке, пресуде, жалбе и преписка) о појединачним захтевима досељеника – аутоколоништа за ослобађање од плаћања свих државних непосредних пореза за 10 година као и свих бановинских и општинских приреза и самосталних пореза за 5 година на купљена имања, а на основу Закона о насељавању јужних крајева. Година 1935.

AJ-70-51-99

Исто. Година 1936.

AJ-70-52-100

Исто. Година 1936.

AJ-70-53-101

Исто. Године 1936, 1937.

AJ-70-54-102

Исто. Година 1938.

AJ-70-55-103

Исто. Година 1939.

AJ-70-56-104

Исто. Године 1939–1941.

AJ-70-57-105

Исто. Године 1935–1936.

AJ-70-57-106

Исто. Године 1937–1941.

AJ-70-58-107

Исто. Године 1935–1941.

AJ-70-59-108

Исто. Година 1935.

AJ-70-59-109

Исто. Године 1936, 1938-1941.

AJ-70-98-152

Класификациона група: Државна добра

– Непокретности

– Генерална дирекција, Одељење катастра и Државних добара

Назив јединице описа: Земљишта – државно земљиште и аграрна реформа, колонизација и водне задруге

Садржај јединице описа: Материјали (молбе, саслушања, прегледи, пописи, тапије, правилник, реферати са решењима, жалбе, протоколи лицитација, уговори о закупу и продаји, записници, преписка и, ређе, поседовни листови и планови) у вези експропријације државног земљишта, некад са припадајућим зградама, у сврху аграрне реформе и колонизације у корист беземљаша, чивчија, ратних добровољаца и аграрних заједница, у вези тешкоћа давања у закуп, на бесплатно коришћење, продаје, размене или давања на име одштете таквог земљишта, у вези раскида уговора о закупу, враћања кауције, смањења закупнине због пада земљишта под удар аграрне реформе, у вези надлежности органа за руковање државним земљиштем до момента парцелизације и поделе аграрним интересентима, тј. спорног власништва између ерара и аграрних власти и у вези штете за државну касу што се земљиште до последњег момента не може рационално експлоатисати, већ га узурпирају. Материјали о утврђивању величине и квалитета комплекса палог под удар аграрне реформе, о увођењу у посед аграрних интересената, упису заложног права ерара за износ откупне цене, о брисању државног власништва на парцелама припалим чивчијама који их већ дуго обрађују.

Правилник о спровођењу унутрашње колонизације у БиХ на основу Наредбе од 1880. године и решења Министарског савета од 1927. године. Године 1921, 1924–1927.

AJ-70-99-153

Исто. Године 1928–1941.

AJ-70-101-157

Исто. Године 1925, 1929–1930, 1934–1938.

AJ-70-201-331

Класификациона група: Државна добра

– Државна добра и предузећа у властитој режији и експлоатацији

– Генерална дирекција, односно Одељење катастра и државних добара

Назив јединице описа: Државно добро: Пољопривредни комбинат Беље – аграрна реформа и колонизација, разни закупи и други облици располагања и експлоатације државних добара

Садржај јединице описа: Материјали (молбе, реферати са решењима, наређења, правилници са примедбама, записници, спискови, планови и сл.) о спровођењу аграрне реформе и колонизације на државном добру Беље доделом земље појединим селима, сиромашним сељацима, добровољцима а понајвише избеглицама – оптантима из Мађарске и о разним видовима помоћи овима у склопу решавања социјалних и национално-политичких проблема. Године 1921–1929, 1933, 1935, 1938, 1940–1941.

AJ-70-238-432

Класификациона група: Ратни и „Релифни дугови“

– Генерална дирекција, односно Одељење државних дугова и државног кредита

Назив јединице описа: Ратни и „Релифни дугови“

Садржај јединице описа: Материјали (преписка, реферати, записници, решења, ноте, извештаји, табеларни прегледи дуговања, изводи рачуна, новинарски извештаји, текст споразума) о ратном дугу Српске владе Француској делимично за испоручен материјал, ратне транспорте и издржавање југословенских добровољаца у Русији; о накнадном утврђивању тачних износа појединих ставки дуга због својевремено лоше вођене евиденције и намераваном расправљању спорних ставки пред Хашким судом; о закључивању новог зајма код Француза и Енглеза којим би се између осталог исплатио и ратни дуг Француској; о преговорима за регулисање дуга који су се искомпликовали и проширили на проблем

немачких репарација и међусавезничких ратних потраживања; о закључивању 1930. година два споразума између Југославије и Француске о регулисању ратног дуга, као и вишкова примљених од Југославије за последњих пет месеци петог ануитета по Дозовом плану; о одуговлачењу ратификације уговора од стране Југославије, као и њиховој реализацији отпочињањем исплата. У прилогу и документација о начину како су Румунија и Грчка регулисале ратни дуг Француској. Године 1919–1924, 1926, 1928–1931.

AJ-70-433-711

Класификациона група: Југословенски унутрашњи дугови – обавезе по основу аграрне реформе, добровољачког питања, ратне штете и другог – аграрна реформа

– Генерална дирекција, односно Одељење државних дугова и државног кредита

Назив јединице описа: Финансијска ликвидација аграрне реформе на великим поседима, колонизација и експропријација земљишта мађарских држављана

Садржај јединице описа: Уредба, правилници и распис са примедбама, изменама и допунама о финансијској ликвидацији аграрне реформе на великим поседима; о обештећењу велепоседника за експроприсано земљиште издавање 4% обвезница од стране Привилеговане аграрне банке које се амортизују откупом или путем извлачења у року од 30 година и наплати ануитета од аграрних субјеката и од државе по њеном дугу за насељене добровољце; о колонизационом фонду и начину уплате и руковању са уплаћеним износима закупнине за економске године 1931/32. и 1932/33. са бивших велепоседничких земљишта. Година 1931, 1933–1934, 1941, с.а.

AJ-70-434-713

Класификациона група: Југословенски унутрашњи дугови – Обавезе по основу аграрне реформе, добровољачког питања, ратне штете и другог – добровољачко питање

– Генерална дирекција, односно Одељење државних дугова и државног кредита

Назив јединице описа: Добровољачко питање

Садржај јединице описа: Материјали (реферат, уредба и преписка) у вези издавања државних 4% обвезница ратним добровољцима уместо аграрне земље, њихове амортизације, као и усклађивању начина признавања добровољачког својства по Закону о добровољцима са фискалним интересима. Године 1936, 1938–1940. Врста документа: реферат, уредба.

AJ-70-434-714

Класификациона група: Југословенски унутрашњи дугови – Обавезе по основу аграрне реформе, добровољачког питања, ратне штете и другог – добровољачко питање

– Генерална дирекција, односно Одељење државних дугова и државног кредита

Назив јединице описа: Добровољачко питање

Садржај јединице описа: Материјали (решења, налози, признанице са пропратним списима) у вези достављања на извршење решења Министарства пољопривреде о додели обвезница добровољцима пошто им је то својство признато, уместо аграрне земље у смислу Уредбе о исплати 4% државним обвезница ратним добровољцима од 1938. године. Материјал сређен по абецеди презимена добровољаца. Предмети добровољаца под А. Године 1940–1941.

AJ-70-435-715

Исто. Предмети добровољаца под Ба-Бл. Године 1939–1941.

AJ-70-436-716

Исто. Предмети добровољаца под Бо-Бу. Године 1940–1941.

AJ-70-437-717

Исто. Предмети добровољаца под Ц, Ч, Ћ. Године 1939–1941.

AJ-70-438-718

Исто. Предмети добровољаца под Д. Године 1939–1941.

AJ-70-439-719

Исто. Предмети добровољаца под Ђ. Године 1939–1941.

AJ-70-440-720

Исто. Предмети добровољаца под Џ, Е, Ф, Г, Х. Године 1939–1941.

AJ-70-441-721

Исто. Предмети добровољаца под И, Ј. Године 1939–1941.

AJ-70-442-722

Исто. Предмети добровољаца под Ка-Кн. Године 1940–1941.

AJ-70-443-723

Исто. Предмети добровољаца под Ко-Кв. Године 1940–1941.

AJ-70-444-724

Исто. Предмети добровољаца под Л, Љ. Године 1939–1941.

AJ-70-445-725

Исто. Предмети добровољаца под Ма-Ме. Године 1939–1941.

AJ-70-446-726

Исто. Предмети добровољаца под Ми-Му. Године 1940–1941.

AJ-70-447-727

Исто. Предмети добровољаца под Н, О. Године 1939–1941.

AJ-70-448-728

Исто. Предмети добровољаца под Па-Пе. Године 1939–1941.

AJ-70-449-729

Исто. Предмети добровољаца под Пи-Пу. Године 1939–1941.

AJ-70-450-730

Исто. Предмети добровољаца под Р. Године 1939–1941.

AJ-70-451-731

Исто. Предмети добровољаца под Са-Ср. Године 1939–1941. Врста документа: решење, налог, признаница.

AJ-70-452-732

Исто. Предмети добровољаца под Ст-Св. Године 1940–1941.

AJ-70-453-733

Исто. Предмети добровољаца под Ш. Године 1939–1940.

AJ-70-454-734

Исто. Предмети добровољаца под Т, У. Године 1939–1941.

AJ-70-455-735

Исто. Предмети добровољаца под В. Године 1939–1941.

AJ-70-456-736

Класификациона група: Југословенски унутрашњи дугови – обавезе по основу аграрне реформе, добровољачког питања, ратне штете и другог

– Добровољачко питање

– Генерална дирекција, односно Одељење државних дугова и државног кредита

Назив јединице описа: Добровољачко питање

Садржај јединице описа: Материјали (решења, налози, признанице са пропратним списима) у вези достављања на извршење решења Министарства пољопривреде о додели обвезница добровољцима пошто им је то својство признато, уместо аграрне земље у смислу Уредбе о исплати 4% држ. обвезница ратним добровољцима од 1938. године.

AJ-70-459-752

Материјали заједнички за југословенске унутрашње зајмове и дугове

– Генерална дирекција, односно Одељење државних дугова и државног кредита

Назив јединице описа: Материјали заједнички за југословенске унутрашње зајмове и дугове

Садржај јединице описа: Материјали (молбе, предлози, представке трговачком суду, судски огласи, окружнице и преписка) у вези поступка са изгубљеним, украденим и оштећеним обвезницама југословенског 7% инвестиционог зајма из 1931. године и југословенским обвезницама за ликвидацију аграрних односа у Далмацији, земљорадничких дугова, ратне штете и добровољачког питања тј. могућег судског поништаја, стављања забране за исплату или издавања дупликата.

Материјал груписан по врсти обвезница. Године 1935–1941.

Министарство пољопривреде Краљевине Југославије (67)

AJ-67-262-28

Назив јединице описа: Добровољачка земља

Уредба којом се овлашћује министар пољопривреде да може употребити своту од 1 500 000 динара за откуп земље, као и Уредба о измени и допуни предходне Уредбе; решење о индивидуалном увођењу у посед добровољаца у Панчевачком рити;... извештај о ванредном прегледу колозационог фонда при Министарству пољопривреде; преписка о куповини приватног земљишта за потребе насељавања; решења и ургенције за признавање права на пријем 4% државних обвезница за ратне добровољце уместо аграрне земље и други материјали . Година 1940.и којом се овлашћује

Краљев Двор (74)

У фонду Краљев двор налази се 8 јединица описа са документима о добровољцима. Грађа је сврстана у следеће класификационе групе: Канцеларија краља 1919–1941, Маршалат 1928–1940. и Управа двора 1918–1941. Односи се на: доделу земље добровољцима у Војводини, Македонији, Косову и Метохији и осталим крајевима, жалбе и молбе добровољаца за помоћ упућене краљу.

AJ-74-91-133

Класификациона група: Канцеларија краља 1919–1941.

Назив јединице описа: Земља и земљишни односи

Садржај јединице описа: Колонисти добровољци у Војводини: додела земље у Војводини добровољцима и осталим учесницима у ратовима, као и другим аграрним интересентима, зборови колониста – телеграми захвалности у вези доделе земље и решавања разних проблема добровољаца, захтеви за замену додељене земље и њена замена, одузимање неколонизоване и друге земље – жалбе, одузимање борачког статуса и добровољачке земље и друго. Године 1922–1924, 1926–1934, 1936, 1938–1939.

AJ-74-91-134

Класификациона група: Канцеларија краља 1919–1941.

Назив јединице описа: Земља и земљишни односи

Садржај јединице описа: Колонисти добровољци у Македонији: додела земље у Македонији добровољцима и осталим учесницима ратова. Године 1924, 1926–1927, 1929–1932, 1936–1938.

AJ-74-91-135

Класификациона група: Канцеларија краља 1919–1941.

Назив јединице описа: Земља и земљишни односи

Садржај јединице описа: Колонисти добровољци на Косову и Метохији: додела земље на Косову и Метохији добровољцима и осталим учесницима у ратовима. Године 1923, 1925–1927, 1929–1932, 1935–1936, 1938, 1940.

AJ-74-92-136

Класификациона група: Канцеларија краља 1919–1941.

Назив јединице описа: Земља и земљишни односи

Садржај јединице описа: Додела земље у осталим крајевима државе добровољцима (углавном) и осталим учесницима ратова и другим аграрним интересентима. Године 1921–1924, 1928–1939.

AJ-74-112-170

Класификациона група: Канцеларија краља 1919–1941.

– Разне молбе и жалбе

Назив јединице описа: Молбе за помоћ

Садржај јединице описа: Молбе за помоћ по разним основама:

– помоћ бившим ратницима, добровољцима, инвалидима и слично (1926, 1928–1940).

AJ-74-112-170

Молба добровољца из Великог рата Милисав Пјеровића, ратног инвалида са Солунског фронта – Његовом величанству краљу Срба, Хрвата и Словенаца Александру I, 4. мај 1929.

Молба за новчану помоћ.

AJ-74-112-70-86

Молбе: Љубице Ђурковић, удова Марка Ђурковића, добровољца у ратовима 1867, 1877. и 1878. из Прокупља за материјалну помоћ; Супруге Ђуре Радана, учесника Херцеговачког устанка молба за помоћ; Помоћ бившим ратницима, добровољцима и инвалидима: 19126, 1928–1940; Молба добровољца Мише Цветковића, из Цапрега срез Сисак, добровољачко уверење 15/4, 27, бр. 2668/25, Молба за новчану помоћ или земљу у Војводини. 25. јули 1928.

AJ-74-241-364

Класификациона група: Маршалат 1928–1940.

Назив јединице описа: Земља и земљишни односи

Садржај јединице описа: Експропријација земљишта за потребе градова (Војна болница у Сарајеву, 1921/1928 и друго), одузимање земљишта услед спровођења аграрне реформе, захтеви за доделу земљишта (1928, 1931–1934);

– додела земље добровољцима, Резолуција Среске организације ратних добровољаца у Љубљани и Скупштине делегата Савеза аграрних заједница од 4. и 6. децембра 1932. за извршење Закона о аграрној реформи, жалбе због одузимања добровољачке земље и жалба добровољаца из Ковина због терора Немаца (1838/1936) и друго (1928–1936);

– додела земље оптантима (1928–1929, 1931–1933);

– судски и други спорови око земље (1928–1929, 1931–1934, 1936, 1938–1939);

– шуме и спорови око шума: пошумљавање голети, спорови, Експозе о шумској аграрној реформи (1008/1932) и друго (1930, 1932, 1934).

AJ-74-263-391

Класификациона група: Маршалат 1928–1940.

– Разне молбе и жалбе

Назив јединице описа: Молба за помоћ

Садржај јединице описа: Молбе за помоћ по разним основама:

– помоћ бившим ратницима, добровољцима и инвалидима (1928–1929, 1931–1935, 1937–1939).

AJ-74-359-540

Класификациона група: Управа двора 1918–1941.

– Разне молбе и жалбе

Назив јединице описа: Молбе за помоћ

Садржај јединице описа: Молбе за помоћ по разним основама:

– помоћ бившим ратницима, добровољцима, инвалидима и сл. (1919, 1924, 1926–1929, 1931, 1933).

Министарство иностраних послова Краљевине Југославије (334)

AJ-334-1-5

Класификациона група: Политичко одељење МИП-а

– Кабинет министра иностраних послова

Назив јединице описа: Југословенски одбор.

Садржај јединице описа: Преписка у вези запослења два добровољца из САД у Југословенски одбор; 1919.

AJ-334-32-93

Класификациона група: Политичко одељење МИП-а

Назив јединице описа: Војна питања.

Садржај јединице описа: Списак добровољаца-Југословена из САД транспортованих 1918. за Солун преко Италије за које се не зна у коју команду су упућени (1919). Преписка у вези одликовања канадског држављанина који је служио у српској армији у току Првог светског рата (1923). Телеграм о доласку у Боку Которску ратних бродова Велике Британије (1924). Распоред свечаног погребња војводе Степе Степановића /плакат/ (1929).

AJ-334-106-386

Класификациона група: Персонални одсек МИП-а

– Материјали Народне скупштине, Министарског савета, министарстава и других установа

Назив јединице описа: Министарство за социјалну политику

Садржај јединице описа: Преписка у вези: реаговања Министарства по питању појединих законских докумената (о иселеништву, добровољцима – закон и правила...); Душана Манојловића који је радио са емигрантима и њиховом репатрирању; репатрирање студената и других лица из иностранства; концесија за регрутовање југословенских радника за Француску; давања повластице на железници председнику француско-српског удружења на Париском универзитету Ревније; проналажење станова за ђенерале Стевана Хацића, Митра Мартиновића и друга лица као и о реквирирању стана где се уселио Никодије Јовановић (1921) и друго.

AJ-334-108-410

Класификациона група: Персонални одсек МИП-а

– Материјали Народне скупштине, Министарског савета, министарстава и других установа

Назив јединице описа: Захтеви за подршку у раду и помоћ државним организацијама и удружењима.

Садржај јединице описа: У вези Легатског споменика близу Сремске Митровице (плакат 1922); споменика Војводи Вуку (1923); Инвалидског дома у Мостару (1927); споменика краљу Петру I и ратницима Рудничког округа (1931); обележавању годишњице Невесињске пушке; освећењу застава; откривању споменика палим добровољцима у Добруци (1926). Године 1920–1940.

AJ-334-108-411

Класификациона група: Персонални одсек МИП-а

– Материјали Народне скупштине, Министарског савета, министарстава и других установа

Назив јединице описа: Захтеви за подршку и помоћ појединцима.

Садржај јединице описа: Молба и преписка око: проналажења гроба италијанског војника сахрањеног у Србији из Сијене; помоћи удовици Владислава Петковића Диса (1920)

и друго. Материјали и преписка у вези: обезбеђења пасоша; давања помоћи добровољцима из Лице који се враћају у домовину; плате свештеночувара у Грчкој и Чехословачкој (1928); капетана инвалида Петра Гавриловића, чувара војничког гробља у Тунису и друго. Године 1920–1924, 1926, 1928–1929, 1933–1937.

Посланство Краљевине Југославије у Француској – Париз (388)

AJ-388-2-8

Класификациона група: Поверљива архива 1918–1928.

– Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца

Назив јединице описа: Репатрирање

Репатрирање добровољаца и емиграната из Америке:

1919. година: Наредба – одлука министра војног, генерала Рашића, о престанку сакупљања добровољаца из Америке, укидању и затварању свих југословенских пролазних депоа у Француској кроз које су пролазили добровољци из Америке; телеграм Миленка Веснића о доласку демобилисаних добровољаца из Дубровника који хоће да се врате за Америку и траже даље инструкције; о одобреном кредиту владе Краљевине СХС за финансирање повратка добровољаца у Америку.

1920. година: Преписка владе Краљевине СХС и Посланства у вези са доласком великог броја југословенских емиграната из Америке, проблемима њиховог репатрирања; предлог за отварање Бироа за репатрирање емиграната из Америке; извештај Душан Пантића, делегата у Паризу, за репатрирање емиграната из Америке; о начину репатрирања, разговорима са представницима Пољске и Чехословачке о превозу емиграната, набавци угља за возове, њиховом превозу преко територије Швајцарске, Аустрије, потреби оснивања Бироа за репатрирање у Француској, његовим дужностима и друго; извештај Милоја Рајковића о раду службе за репатрирање у Авру; упутство Миленка Веснића о начину путовања емиграната ради избегавања пљачке појединих агената и компанија.

Посланство Краљевине Југославије у Румунији – Букурешт (395)

AJ-395-42-321

Класификациона група: Општа архива 1919–1942.

– година 1938.

Назив јединице описа: Општи материјали

Садржај јединице описа: У вези са: улогом Посланства у судским и правним споровима и пословима наших грађана у Румунији; тражењем разних података, прописа и другог између Краљевине Југославије и Румуније; појавом фалсификованих динара; повраћајем, наплатом и исплатом разних потраживања; екстрадицијом; добровољачким уверењима Срба из Румуније; издавањем бесплатних пасоша сиромашним југословенским држављанима и друго.

AJ-395-14-144

Класификациона група: Поверљива архива 1919–1935.

– година 1926.

– Односи Краљевине СХС са Румунијом

Назив јединице описа: Односи Краљевине СХС са Румунијом

Садржај јединице описа: .... Извештај генералног конзула у Букурешту у вези поступка румунских власти са имањима наших грађана у Добруци; ослобађање од царине

код увоза мермера за споменик палим добровољцима у Добруци и свечаности поводом откривања споменика у Мецидији; долазак румунских новинара у Краљевину СХС.

AJ-395-44-303

Класификациона група: Општа архива 1919–1942.

– Општи материјали 1919–1936.

Назив јединице описа: Општи материјали

Садржај јединице описа: Преписка у вези: слања брошуре о Гаврилу Принципу као одговор о ратној одговорности Србије; позива Одбора за подизање споменика палим добровољцима у Добруци на свечаност откривања и освећења споменика у Мецидији и друго. Година 1926.

AJ-395-44-329

Класификациона група: Општа архива 1919–1942.

– Циркулари МИП-а КЈ

Назив јединице описа: Циркулари МИП-а

Садржај јединице описа: издавање 4% државних обвезница ратним добровољцима и друго. Година 1939.

Министарство унутрашњих послова Краљевине Југославије (14)

AJ-14-37-117

Класификациона група: Материјали Одељења за државну заштиту

Назив јединице описа: Миграциона политика

Садржај јединице описа: Молбе добровољаца за пријем у југословенску војску, добровољци траже запослење, службу или дозволу за рад. Молба Димитрија Балабана, добровољца Прве српске добровољачке дивизије, држи трговачку радњу у Босанској Костајници 1919. и жели да настави рад као и пре рата. Молба Радивоја Прибића, добровољца допунске батерије у Петроварадину родом из Петрова Села личког, да му се одобри заступништво у Загребу монопола дувана. Година 1919.

AJ-14-125-452

Класификациона група: Материјали одељења за Банат, Бачку и Барању (Тајна полиција)

Материјали Поглаварства Државне тајне полиције у Суботици

– Досијеа – Поверљива архива Поглаварства Државне тајне полиције за Банат, Бачку и Барању – Суботица

Садржај јединице описа: Извештаји и обавештења повереника из Русије са подацима о сумњивим лицима која су дошла из Русије, извештаји о добровољцима Српског корпуса, большевичким агитаторима по логорима и друго. Година 1921.

AJ-14-162-578

Класификациона група: Материјали Одељења за Банат, Бачку и Барању (Тајна полиција)

– Одељење Државне тајне полиције у Вршцу

Садржај јединице описа: Наши повратници из Русије – саслушање повратника, подаци о добровољцима. Година 1922.

Збирка Милана Стојадиновића (37)

AJ-37-39-273

Добровољци

Молба у име „контракомитске трупе“ из Никшића за интервенцију за доделу земље у Војводини која им је обећана, са списком лица којима су издата уверења као признање националних радника; представка поседника из среза власничког по питању решења добровољачког питања; попис молби за доделу земље које су достављене Милану Стојадиновићу приликом његовог пута по Црној Гори; молбе за пријем делегације добровољаца; поздравни телеграми са зборовом и годишњих скупштина добровољаца и друго. Године: 1924; 1935–1940, с.а.

Архивска грађа о добровољцима у фондовима и збиркама Архива Југославије и бази података *Инвентар*

Нада Петровић

Резиме

У чланку *Архивска грађа о добровољцима у фондовима и збиркама Архива Југославије и бази података Инвентар*, дата је анализа делова архивске грађе која се односи на добровољце. У 12 фондова и збирки налази се разноврсна грађа о добровољцима, и то у следећим фондовима и збиркама: Народна скупштина Краљевине Југославије (71); Установе аграрне реформе Краљевине Југославије (96); Министарство финансија Краљевине Југославије (70); Краљев двор (74); Министарство иностраних послова Краљевине Југославије: Политичко и Персонално одељење (334); Носиоци златне и сребрне Карађорђевог звезде; Посланство Краљевине Југославије у Француској – Париз (388); Посланство Краљевине Југославије у Румунији – Букурешт (395); Министарство унутрашњих послова Краљевине Југославије (14); Збирка Милана Стојадиновића (37); Збирка Јована Јовановића Пижона (80) и Министарство пољопривреде Краљевине Југославије (67). Све сигнатуре и јединице описа које се односе на добровољце евидентирани су у Прилогу, чиме је будућим истраживачима на тему добровољаштва у време Великог рата олакшано истраживање.